

Statistické šetření o licencích

Metodika šetření

Údaje o licencích jsou výsledkem pravidelného ročního statistického šetření s názvem **Roční výkaz o licencích** (Lic 5-01)¹. Cílem šetření je pravidelný monitoring aktivních (poskytnutých)² licencí na některou z ochran průmyslového vlastnictví a hodnotu licenčních poplatků přijatých ekonomickými subjekty působícími v ČR ve sledovaném roce. Tímto výkazem se sledují také údaje o nově uzavřených licenčních smlouvách, předmětu licenční smlouvy (licenční smlouva uzavřená na patent, užitný vzor aj.), zemi smluvního partnera a kódu produkce.

Šetření o licencích patří do Programu statistických zjišťování, jež je každoročně stanoven a zveřejněn ve vyhlášce ČSÚ podle zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, v platném znění.

Základní soubor (obeslané zpravodajské jednotky) šetření LIC 5-01 tvoří ekonomické subjekty bez ohledu na jejich převažující ekonomickou činnost (CZ-NACE) nebo institucionální sektor, mající licenční smlouvu uzavřenou na poskytnutí nebo nabytí práva používat některou z ochran průmyslového vlastnictví, jejíž platnost ještě neskončila. Mezi lety 2008 až 2010 by základní soubor tvořen pouze právníky osobami.

Každým rokem je základní soubor přehodnocován a doplňován o subjekty, u nichž byla zjištěna existence licenční smlouvy na některou z ochran průmyslového vlastnictví. Důležitým zdrojem těchto informací o nově uzavřených licenčních smlouvách je **Úřad průmyslového vlastnictví ČR**³, který je hlavním orgánem státní správy České republiky pro ochranu průmyslového vlastnictví. Některé subjekty registrují prostřednictvím úřadu uzavřené licenční smlouvy. Ze stejného zdroje jsou získávány informace o vlastnících patentů a užitných vzorů, kteří jsou rovněž zařazováni do základního souboru šetření.

Dalším zdrojem informací o subjektech s uzavřenou licenční smlouvou je **Čtvrtletní výkaz o dovozu a vývozu služeb** (ZO 1-04)⁴. Jednotky, jež ve výkazu uvedly (i.) přijetí či zaplacení poplatku za autorizované dočasné užívání patentů, užitných vzorů a ostatních výsledků výzkumu a vývoje⁵ nebo (ii.) přijetí či zaplacení poplatku za právo užívat franšizy, ochranné známky a značky⁶ nebo (iii.) přijetí či zaplacení poplatku za právo užívat ostatní produkty duševního vlastnictví a podobné produkty, kromě děl chráněných autorským zákonem⁷, jsou zařazeny do souboru jednotek obesílaných výkazem šetření o licencích.

Zdrojem zpravodajských jednotek je také **Roční výkaz ekonomických subjektů vybraných produkčních odvětví** (P5-01)⁸. Na základě informací z tohoto šetření jsou obesílány subjekty, které uvedly, že mají uzavřenu licenční smlouvu na nákup některé z ochran průmyslového vlastnictví.

Údaje o počtech licenčních smluv a licenčních poplatcích jsou souhrnem zpracovaných dat z vyplněných dotazníků a dopočtených dat jednotek, jejichž data nebyla zjištěna (*jednotková non-response*). Od roku 2007 jsou chybějící hodnoty dopočítávány statistickými metodami.

Jak bylo uvedeno, statistické šetření o licencích sleduje počty uzavřených licenčních smluv a zaplacených licenčních poplatků. Data následně tříděna podle:

¹ https://www.czso.cz/csu/vykazy/lic-5-01_psz_2017

² Nabytí práv (pasivní licence) pro některou z ochran průmyslového vlastnictví se zjišťovalo do r. 2010

³ <http://www.upv.cz/cs.html>

⁴ https://www.czso.cz/csu/vykazy/zo-1-04_psz_2017

⁵ Kód 774011

⁶ Kód 774012

⁷ Kód 774019

⁸ https://www.czso.cz/csu/vykazy/p-5-01_psz_2017

- **Předmětu licenční smlouvy** (patenty, užité vzory, know-how, průmyslové vzory, nové odrůdy rostlin a plemen zvířat).
- **Země smluvního partnera** licenční smlouvy uzavřené se subjektem působícím na území ČR nebo s partnerem ze zahraničí.
- **Produkce**, jež je předmětem licenční smlouvy. Za produkci lze považovat nejen hmotné výrobky, odpady a ostatní druhotné suroviny, díly průmyslových výrobků, kompletační výrobky a příslušenství průmyslových výrobků, ale také průmyslové a neprůmyslové práce, služby a činnosti, které neprobíhají za účelem vytváření nových hmotných výrobků.

Při třídění zpravodajských jednotek s uzavřenou licenční smlouvou bylo využito dalších ukazatelů a to:

- **typu poskytovatele**, jenž byl definován na základě číselníků uvedených v Registru ekonomických subjektů (RES). Jmenovitě lze uvést právní formu organizace, institucionální sektor (ISEKTOR) a převažující ekonomickou činnost dle Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE). Z hlediska uvedených klasifikací rozlišujeme následující typy přihlašovatelů: veřejné vysoké školy, veřejné výzkumné instituce, podniky, fyzické osoby, ostatní vládní a veřejná organizace, nemocnice, sdružení a neziskové organizace.
- **sídla subjektů s uzavřenou licenční smlouvou** vymezeného dle Klasifikace územních statistických jednotek (CZ-NUTS). Na třetím stupni klasifikaci bylo v rámci České republiky rozlišeno 14 krajů.
- **velikostní skupiny** rozlišující tři kategorie na základě počtu zaměstnanců: 0–9 zaměstnanců, 10–49 zaměstnanců, 50–249 zaměstnanců, 250 a více zaměstnanců.
- **klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE)**

Užité pojmy

Existuje několik kritérií pro rozlišení licencí. Základní rozdělení je podle toho, zda předmět licence poskytujeme (**aktivní licence**) nebo zda předmět licence nabýváme (**pasivní licence**).

Podle předmětu licence rozlišujeme:

- **licence patentové**, jejichž předmětem je poskytnutí práva využívat platný patent buď v zemi nabyvatele, nebo v zemích, kam má nabyvatel licence úmysl licenční výrobek vyvážet;
- **licence vzorové**, jejichž předmětem je průmyslový nebo užité vzor;
- **licence na know-how**, jejichž předmětem je poskytnutí nechráněných výrobně-technických poznatků, znalostí či zkušeností. Předání příslušných výrobně-technických poznatků je předpokladem a zárukou dokonalého osvojení prakticky každé licenční výroby, a proto velká většina licenčních smluv všech typů uzavíraných v dnešní době obsahuje v nějaké míře příslušné know-how. Tato licence je též nazývána **nepřavou licencí**;
- **licence známkové**, jejichž předmětem je využití ochranných známek.

Podle rozsahu poskytovaných práv rozeznáváme:

- **licence výlučné**, jejichž nabyvatel se stává jediným uživatelem poskytnutých práv na stanoveném smluvním území. Poskytovatel nesmí po dobu platnosti licence narušovat výlučnost nabyvatele uzavíráním dalších smluv se třetími osobami. Poskytne-li poskytovatel v době trvání výlučné licence bez písemného souhlasu nabyvatele licenci třetí osobě, licence nevznikne. Není-li výslovně sjednána výhradní licence, jedná se nevýhradní licenci;

- **licence nevýlučné**, jejichž poskytovatel je v době platnosti licenční smlouvy oprávněn uzavírat obdobné licenční smlouvy s třetími osobami na smluvním území. Původní nabyvatel nezískává monopolní výhody, čímž může být nabyvatelů licencí se stejným předmětem licenční smlouvy více.

Licenční smlouva je definována jako poskytnutí práva ve sjednaném rozsahu a na sjednaném území na nabytí či poskytnutí licence na některou z ochran průmyslového vlastnictví. Licenční smlouvy se uzavírají k **patentovaným vynálezům, resp. zapsaným užitným vzorům, průmyslovým vzorům, topografii polovodičových výrobků, novým odrudám rostlin a plemenům zvířat či k ochranným známkám písemnou smlouvou**. Poskytovatel opravňuje nabyvatele ve sjednaném rozsahu a na sjednaném území k výkonu práv z průmyslového vlastnictví a nabyvatel se zavazuje k poskytnutí určité úplaty (licenční poplatky) nebo jiné majetkové hodnoty. Licenční poplatky lze platit v pravidelných splátkách (např. ročních), nebo platba proběhne jednorázově při uzavření licenční smlouvy. Vyskytují se také případy, kdy je licence poskytnuta bezplatně. Licenční smlouva nabývá v České republice účinnosti vůči třetím osobám zápisem do registru u Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky (ÚPV ČR) se sídlem v Praze.

Patent je veřejnou listinou vydanou ÚPV ČR⁹ sídlícím v hl. městě Praze¹⁰ či jiným národním nebo mezinárodním patentovým úřadem poskytujícím právní ochranu původním výsledkům vynálezecké činnosti či výzkumu a vývoje. Bez souhlasu majitele patentu nesmí být vyráběn, nabízet či uvádět na trh. Délka platnosti patentu může trvat až 20 let od podání přihlášky, jsou-li hrazeny poplatky za udržování jeho platnosti. Platí na teritoriu, pro něž byl úřadem vydán. Patenty chrání nové vynálezy, jež jsou výsledky vynálezecké činnosti a jsou průmyslově využitelné¹¹. Účinky patentu nastávají ode dne oznámení o udělení patentu ve Věstníku ÚPV. Souhlas k využívání vynálezu chráněného patentem se poskytuje licenční smlouvou. Za patenty se nepovažují patentové přihlášky v jakékoli fázi řízení o udělení patentu.¹² Patent nemusí být vždy nejvhodnější formou ochrany jedinečných technických řešení. K ochraně vynálezu lze zvolit jednodušší, rychlejší a levnější ochranu užitným vzorem.

Užitný vzor¹³ je jakýmsi „malým patentem“, jež má ke standardnímu patentu velmi blízko. Užitnými vzory lze chránit průmyslově využitelná technická řešení¹⁴, jež přesahují rámec pouhé odborné dovednosti. Technické řešení, jež je podstatou užitného vzoru a je po vydání osvědčení o zápisu chráněno, nemusí dosahovat dimenzí vynálezu. Požaduje se však, aby nebylo pouhou vnější úpravou výrobku. Ochrana užitným vzorem je vhodnější pro předměty s kratší životností. Základní rozdíl mezi užitným vzorem a patentem spočívají v povaze řízení, které je u užitných vzorů založeno na tzv. registračním principu. Úřad zkoumá jen splnění základních podmínek pro ochranu a zapisuje užitný vzor do rejstříku, aniž by zkoumal, je-li předmět přihlášky z hlediska novosti a tvůrčí úrovně způsobilý k ochraně. Na rozdíl od patentové ochrany může dojít k zápisu užitného vzoru velmi rychle, zpravidla za 3 – 4 měsíce od podání přihlášky, přičemž účinky zápisu užitného vzoru jsou stejné jako účinky patentu. Poplatky za užitný vzor jsou však řádově nižší. Doba ochrany užitného

⁹ Úřad průmyslového vlastnictví provádí o udělení patentu řízení na základě patentové přihlášky podané na předtištěném formuláři a popisu patentu vymezujícího předmět, pro nějž se ochrana požaduje.

¹⁰ Za podmínek stanovených Zákonem č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ Patent je průmyslově využitelný, je-li jeho předmět vyráběn nebo jinak využíván v průmyslu, zemědělství či jiných hospodářských oblastech. Lze patentovat nejen nové výrobky a technologie, ale i chemicky vyrobené látky, léčiva, průmyslové produkční mikroorganismy, biotechnologické postupy a produkty získané jejich pomocí.

¹² Dle § 3 Zákona 527/1990 Sb. nelze za patenty považovat také objevy, vědecké teorie a matematické metody, estetické výtvary, plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, hraní her nebo vykonávání obchodní činnosti, jakož i počítačové programy, nové odrůdy rostlin a plemena zvířat a způsoby léčení lidí a zvířat.

¹³ V legislativě jsou užitné vzory vymezeny Zákonem 478/1992 Sb. o užitných vzorech.

¹⁴ V souladu se Zákonem 478/1992 Sb. o užitných vzorech nelze za technická řešení v daném případě považovat objevy, vědecké teorie a matematické metody, plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, počítačové programy či pouhé uvedení informace. Užitnými vzory současně nelze (dle § 3 zákona) chránit technická řešení, která jsou v rozporu s obecními zájmy (...), odrůdy rostlin a plemena zvířat, jakož i biologické reproduktivní materiály, způsoby výroby nebo pracovní činnosti.

vzoru trvá jen čtyři roky, lze ji však na žádost majitele prodloužit dvakrát o tři roky. Maximální délka platnost užitného vzoru je tím oproti patentu poloviční. Mezinárodní ochranu poskytuje užitným vzorům podle Pařížské úmluvy asi 40 států.

Know-how (nepatentovaný vynález) jsou znalosti, zkušenosti či poznatky z oblasti výroby, obchodu, služeb či ekonomiky, jež nejsou chráněny některou z ochran průmyslového vlastnictví. Za know-how lze dále považovat informace, které byly získány za účelem usnadnění určité podnikatelské činnosti. Jedním ze znaků know-how je jeho užitečnost pro uživatele, který jeho užíváním dosahuje pozitivních výsledků, kterých by bez znalosti know-how nedosahoval. Majitel know-how ho utajuje, aby nevešlo ve všeobecnou známost a nestalo se dostupným, což by se negativně odrazilo v jeho hodnotě (ceně). Podstatným znakem know-how je jeho využitelnost třetími osobami.

Průmyslový vzor¹⁵ řeší vyřešení vnější úpravy (vzhledu) výrobku nebo jeho části. Vnější úprava výrobku spočívá zejména ve znacích linií, obrysů, barev a jejich uspořádání, tvaru, struktury nebo materiálů výrobku samotného či jeho zdobení. Průmyslový vzor je způsobilý ochrany, je-li nový a má-li individuální povahu. Průmyslový vzor lze aplikovat také na součástku složeného výrobku, je-li součástka po začlenění do složeného výrobku při běžném využívání viditelná a nese viditelné znaky novosti a individuální povahy. Novost¹⁶ zkoumá ÚPV ČR podle přihlášky, kterou podrobuje průzkumu formálnímu i věcnému. Ochrana začíná zápisem průmyslového vzoru do rejstříku, přičemž trvá 5 let od data podání přihlášky. Opakovaným obnovováním ho lze prodloužit až na celkovou dobu 25 let.

Ochrana práv k novým odrůdám rostlin a plemenům zvířat¹⁷ je šlechtitelské osvědčení vydané přihlašovatelem (šlechtiteli nebo jeho právnímu zástupci) Ministerstvem zemědělství. Šlechtitelským osvědčením se stvrzuje vyšlechtění odrůdy či plemene, jeho název s uvedením druhu (rodu), původcovství, právo majitele šlechtitelského osvědčení obchodně využívat odrůdu či plemeno a doba ochrany práv. Původcovství přitom vzniká vytvořením nové odrůdy/plemene, jež má (i.) odlišnost alespoň jednoho podstatného znaku od každé jiné odrůdy/plemene obecně známé ke dni podání přihlášky, (ii.) je vyrovnaná přiměřeně biologickým vlastnostem daného materiálu, (iii.) stálá v podstatných znacích při respektování zvláštností, které vyžaduje při množení.

¹⁵ V legislativě jsou průmyslové vzory vymezeny Zákonem 207/2000 Sb. o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ Dle § 4 Zákona 207/2000 Sb. lze průmyslový vzor považovat za nový, nebyl-li před dnem podání přihlášky či vzniku práva přednosti zpřístupněn veřejnosti shodný vzor. Průmyslové vzory se přitom považují za shodné, liší-li se pouze nepatrně.

¹⁷ V legislativě je ochrana práv k odrůdám rostlin a plemenům zvířat řešena Zákonem 132/1989 Sb. o ochraně práv k novým odrůdám rostlin a plemenům zvířat ve znění Zákona č. 93/1996 Sb. a Zákona č. 206/2000 Sb. Zákon se vztahuje na odrůdy a plemena hospodářsky významných druhů rostlin a zvířat, jejichž seznam stanoví obecně závazný předpis.

